

गरुडा नगरपालिका आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

प्रमुख अतिथिज्यू, विशिष्ट अतिथिहरुज्यू, नगर उप-प्रमुखज्यू, नगरसभाका सदस्यज्यूहरु,
आमन्त्रित अतिथिज्यूहरु, सञ्चारकर्मी, सुरक्षाकर्मी एवम् कर्मचारी मित्रहरु,

यस नगरपालिकाको आगामी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट गरिमामय सभा समक्ष प्रस्तुत गर्ने पाउँदा म निकै हर्षित र गौरवान्वित महसुस गरेको छु । सर्वप्रथम यस महत्वपूर्ण अवसरमा मुलुकलाई तीन तहको सरकार सहित संघीय लोकतन्त्रिक गणतन्त्रको आजको यस परिवर्तित युग सम्म ल्याउन र देशको समग्र राष्ट्रियता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता, राष्ट्रिय स्वाधिनता एवम् संघीयता सहितको मुलुकको समृद्धिको भाग्य रेखा कोर्न लामो संघर्ष एवम् मधेश आन्दोलन लगायतका विभिन्न आन्दोलनका क्रममा विभिन्न समयमा जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने ज्ञात अज्ञात सम्पूर्ण आदरणीय अमर शहिदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्न चाहन्छु र घाइते तथा बेपत्ता योद्वाहरु प्रति उच्च सम्मान सहित शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्न चाहन्छु ।

गरुडा नगरपालिका लोकतन्त्रका आधारभूत मूल्य मान्यता, बहुलवादी खुला समाज, मानव अधिकार, सामाजिक न्याय, सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै विधिको शासनप्रति पूर्णप्रतिबद्ध छ । लोकतन्त्रलाई सामाजिक जीवन पद्धतिका रूपमा स्थापित गर्ने कुरामा नगरपालिका हरपल प्रयत्नशील छ । शासकीय व्यवस्थामा आएको परिवर्तनको अनुभूति सबै नगरवासीले गर्न सकून् भन्नेमा हामीहरु अत्यन्त सचेत छौं । नगरको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा धार्मिक सांस्कृतिक विविधतालाई आत्मसाथ गर्दै सन्तुलित र समन्वयिक विकासको बाटोमा अधि बढन यो नगरपालिका ढूढ छ । हामीहरु योजनाबद्ध र प्राथमिकताका आधारमा विकास निर्माणका कामहरु हुनुपर्छ भन्नेमा प्रतिबद्ध छौं । ‘मालिक होइन, सेवक हौ’ भन्ने मान्यतामा आधारित जनउत्तरदायी, पारदर्शी, मेहनती र सहयोगी संयन्त्रबाट नै समृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने मान्यतालाई हामीले आफ्नो मार्ग दर्शनका रूपमा ग्रहण गरेका छौं ।

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रमको लक्ष्य “समृद्ध नगर : खुशी नगरवासी” रहेको छ । यस नीति तथा कार्यक्रम संघीयताको कार्यान्यनसँगै सिंहदरबारको अधिकार जनताको बीचमा पुर्याउन कोशेदुङ्गा सावित हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

आ.व. २०८०/०८१ मा विकास खर्चको कम्तीमा ८०% पक्की निर्माण कार्य सम्पादन गरिनेछ, र महत्वपूर्ण क्रियाकलापहरुमा गरुडा नगरपालिकाको गरुडा बजारमा रहेको जग्गामा प्रशासकीय भवन निर्माणको लागि आवश्यक माटो परिक्षण र डि.पि.आर.तयारीको कार्य सम्पन्न भई विभिन्न निकायबाट बजेट विनियोजन भएको र हामीले पनि नगरपालिका समेतबाट बजेट विनियोजन गरी प्रशासकीय भवन निर्माण कार्यलाई तिव्रता दिइनेछ । पर्यटकीय स्थल शिवनगर महादेव स्थानको सौन्दर्यकरण कार्य तथ श्रद्धालुहरुलाई विशेष ध्यानमा राखेर आ.व. २०८०/०८१ मा पनि सो धार्मिक स्थलमा आवश्यक थप संरचनाहरुको निर्माण गरिनेछ । नगरलाई सफा स्वच्छ र सुन्दर नगर बनाउन आवश्यक घुम्ती शौचालयको प्रभावकारी रूपमा प्रयोगमा ल्याइने व्यवस्था मिलाईनेछ । नगर भित्र विभिन्न नयाँ पूर्वाधार विकासका कामलाई प्रभावकारी रूपमा विभिन्न मन्त्रालय तथा निकाय सँग डि.पि.आर. सहित पूर्वाधार विकास निर्माणका योजनाहरु माग गर्न आवश्यक पहल र समन्वय गरिनेछ ।

। विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायहरुसँगको साझेदारीमा विकास निर्माणका कार्यहरु संचालन गर्न सम्पूरक कोष (मैचिङ्ग फण्ड) मा रकम व्यवस्थापन गरिनेछ । नगर भित्रका गर्भवती महिलाहरुलाई औषधी उपचारको लागि मधेश प्रदेश भित्रको विभिन्न अस्पतालमा पुर्याउन निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराउदै आएकोमा सो सेवालाई निरन्तरता दिईनेछ, साथै थप सेवा प्रवाह गर्नका लागि नयाँ एम्बुलेन्स खरिद गरिनेछ । नगरलाई सफा, स्वच्छ, सुन्दर र हरियाली बनाउनको लागि वृक्षारोपनमा जोड दिईनेछ, र सुविधा सम्पन्न पिकनिक पार्क निर्माण गरिनेछ । प्लाष्टिक चिया कप मुक्त नगरपालिका घोषणा गर्न पहिलो चरणमा नगरपालिकाका सबै वडा कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, विषयगत कार्यालय तथा होटलहरुमा प्लाष्टिक चिया कप प्रयोगमा रोक लगाइनेछ, साथै शिक्षा, स्वास्थ्य तथा कृषिमा विशेष जोड दिईनेछ, र सिप विकास कार्यक्रम र विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरुको संख्यालाई शून्यमा भार्ने कार्यक्रम ल्याइनेछ ।

आर्थिक, सामाजिक र भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरु लगायत शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा विशेष जोड दिईनेछ । नगरबासीको शिक्षा र स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार ल्याउन सम्बन्धित निकायहरुलाई चुस्त गतिमा परिचालन गरिनेछ । नगरपालिकाको दैनिक प्रशासनिक र सेवा प्रवाहमा सुधार थप सुधार गरिनेछ । निजी तथा सहकारी क्षेत्रलाई नगरपालिकाको कार्यक्षेत्रको दायरा भित्र ल्याई सँगै हिड्ने प्रक्रिया प्रारम्भ गरिएको छ । नगरपालिकाको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित क्षेत्रहरुको कार्य प्रगतिलाई चुस्त र दुरुस्त राख्न र नगरबासीहरुको गुनासो र आकाँक्षालाई समयमा नै सम्बोधन गर्न अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन जोड दिईनेछ ।

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा गर्दा सहभागितात्मक योजना तर्जुमा प्रक्रिया अन्तर्गत गाउँ र टोलस्तरबाट विभिन्न सहभागितात्मक चरणहरु पूरा गरी नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी यहाँहरु समक्ष नीति तथा कार्यक्रम र बजेट प्रस्ताव गरी पेश गरिएको व्यहोरा निवेदन गर्दछु । यस अवसरमा हाम्रा अथक प्रयासहरुमा हरदम निर्देशन र सहयोग प्रदान गर्नु हुने व्यवस्थापिका साँसद र मधेश प्रदेश सभाका माननीय सदस्यज्यूहरु, नगरमा कृयाशिल राजनैतिक दलहरु, विकास साझेदारहरु, समाजसेवी, नगरबासी सम्पूर्ण दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरु, विकास अभियन्ताका रूपमा रहेका स्थानीय सरोकारबाला निकायहरु, गैर सरकारी संस्थाहरुको साझेदारी भूमिका प्रति नगरपालिकाको तर्फबाट हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ समेतका कानूनहरुले व्यवस्था गरे बमोजिम सहभागितामुलक योजना तर्जुमा मार्फत आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को राजश्व र व्यय सहितको बजेटको अनुमान नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई नीति तथा कार्यक्रम र बजेट आजको यो नगर सभाको सातौ बजेट अधिवेशन आयोजना भएको कुरा अवगत गराउन चाहन्छु । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, तथा प्रचलित कानून, निर्देशिका तथा कार्यविधिको अधिनमा रही गत आर्थिक वर्षको यथार्थ आय व्यय विवरण, आ.व. २०८०/०८१ को अनुमानित वार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रमलाई नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी पेश गरिएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।

आदरणीय उपस्थित सम्पूर्ण अतिथि तथा सभासदस्य ज्यूहरु,

अब, म आगामी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को अनुमानित आय व्यय प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।
आय तर्फ

आगामी आ.व. २०८०/०८१ मा वितीय समानीकरण अनुदान १३ करोड ५८ लाख, राजश्व बाँडफाड तर्फ १० करोड ८६ लाख ३९ हजार, आन्तरिक आय बैंक मौजदात सहित अनुमानित ९ करोड ८४ लाख ३३ हजार २५४, संघीय सरकारबाट प्राप्त सर्त अनुदान चालु २२ करोड ७१ लाख, संघीय

सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान पूँजिगत १ करोड ७९ लाख, संघीय विशेष अनुदान १ करोड साठी लाख, संघीय समपूरक अनुदान ८० लाख, प्रदेश राजश्व बाँडफाडबाट प्राप्त अनुदान ४० लाख, प्रदेश समानीकरण अनुदान ९९ लाख ९१ हजार, प्रदेश विशेष अनुदान ३० लाख, प्रदेश समपूरक अनुदान २० लाख समेत गरी जम्मा ६३ करोड ६३ हजार २५४ रुपैयाँ नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा हुने अनुमान गरिएको छ ।

व्यय तर्फ

आगामी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को लागि आगामी आ.व. २०८०/०८१ मा पूँजिगत खर्च तर्फ १४ करोड ५७ लाख ९१ हजार, चालु खर्च तर्फ १३ करोड २६ लाख ३९ हजार छुट्याइएको छ । त्यसै गरी संघीय सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान चालु खर्च तर्फ २२ करोड ७१ लाख र पूँजिगत खर्च तर्फ १ करोड ७१ लाख, प्रदेश विशेष अनुदान ३० लाख, प्रदेश समपूरक अनुदान २० लाख र आ.व. २०८१/०८० मा खर्च हुन बाँकी रकम १० करोड गरी जम्मा ६३ करोड ६३ हजार २५४ रुपैयाँ नगरपालिकाको संचित कोषमा मध्ये बाट गत वर्षको योजना तथा विविध खर्चको भुक्तानी गरी बाँकी रकमबाट चालु खर्च पूँजिगत खर्च विनियोजन गरिएको छ ।

यस प्रस्तावित आगामी आर्थिक वर्ष २०८०/२०८१ को नीति तथा कार्यक्रम बजेटले आम नगरवासीको रोजगार, जनजीविकामा सहजता एवं आर्थिक सम्बद्धीका लागि सामाजिक न्याय सहितको सुशासन दिगो विकास टेवा पुऱ्याउदै नगरको चौतर्फी विकासमाको लक्ष्यलाई हासिल गर्ने अपेक्षा एवं दृढ विश्वासका साथ यो नीति तथा बजेट कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ । जसलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गर्दछु :

१ आर्थिक विकास क्षेत्र :

क. कृषि :

१. नगरपालिका भित्रको कृषि योग्य जमिनको पहिचान र संरक्षण गर्दै कृषि उत्पादनको क्षेत्रको विविधिकरण तथा विशिष्टिकरण मार्फत नगरपालिकालाई कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउनको लागि आवश्यक रणनीति तय गरिनेछ । कृषि तथा पशु वीमा पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गनिछ ।
२. 'एक घर' : एक करेसाबारी : पकेट क्षेत्रमा व्यवसायिक तरकारी' भन्ने नाराका साथ तरकारी उत्पादनको प्रशस्त सम्भावना रहेको लाई "तरकारी पकेट क्षेत्र" अन्य बडाहरुमा "एक घर : एक करेसाबारी" को नीति अबलम्बन गर्दै अर्गानिक तरकारी उत्पादनलाई नगरभरी विशेष अभियानका साथ संचालन गरि आगामी एक वर्षभित्र तरकारीमा आत्मनिर्भर नगरपालिका घोषणा गरिनेछ ।
३. नगरपालिका क्षेत्रमा सञ्चालित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले कम्तिमा १५ जना कृषकलाई कृषि ऋण उपलब्ध गराई सोही प्रयोजनमा सदुपयोग हुन गएमा वा यस नगरपालिका भित्रका विभिन्न समूह (आमा समूह, टोल विकास संस्था, क्लब) लाई नगद/वस्तुगत सहायता उपलब्ध गराएमा त्यस्ता बैंकलाई "हाम्रो बैंक" नामक टोकन प्रदान गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
४. सार्वजनिक महत्वका कार्यक्रममा आयातित फूलको प्रयोग गर्ने नगरपालिकाको अभियानलाई सफल पार्नको लागि फूलमालाको आयातलाई पूर्णरूपमा निरुत्साहित गरी स्थानीय फूलमालालाई प्रोत्साहन गर्ने अभियान संचालन गरिनेछ ।

५. सिंचाई प्रणाली आसपासका जग्गाहरु बाँझो राख्न नपाउने व्यवस्थालाई कार्ययोजना सहित कार्यान्वयनमा लगिनेछ, भने खाली जमिनमा केरा, मकै, घाँस, फूल, नर्सरी संचालन लगायतका कृषिजन्य क्रियाकलाप संचालनका लागि प्रोत्साहित गरिनेछ।
६. कृषि हाटबजारहरु कुनै व्यक्ति तथा संघ-संस्थाले सार्वजनिक निजी साझेदारीको अवधारणा अनुसार हाटबजार संचालन गर्न चाहेमा आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ। “माछ्छा उत्पादनमा आत्मनिर्भर” नगरपालिका घोषणाको लागि माछ्छा पोखरी निर्माण लागतको निश्चित प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराउनुका साथै माछ्छा पालनमा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ। पोखरीहरुको संरक्षण तथा मर्मतको लागि अनुदानको व्यवस्थापन गरिने छ।
७. ‘व्यवसायिक रूपमा काम गर्ने सबै किसानलाई उत्पादनमा आधारित अनुदान’ नीति अवलम्बन गरिनेछ। दुग्ध उत्पादक किसानहरूलाई प्रोत्साहित गर्न विशेष अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ। नगरपालिका भित्र दुधको मूल्यमा एकरुपता कायम गरिनेछ। पशुपालन किसानहरूलाई पशु बीमा अनुदानको व्यवस्था मिलाईने छ।। बाली तथा पशु संरक्षण कोषको व्यवस्थालाई थप व्यवस्थित गरिनेछ। सिंचाई सुविधा पुगेको र कृषियोग्य क्षेत्रलाई घडेरीमा परिवर्तन गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ।
८. स्थानीय संचार माध्यममा स्थानीय कृषि प्रणालीमा आधारित “कृषि कार्यक्रम” संचालन गरिनेछ।
९. नगरको उपयुक्त स्थानमा बहुउपयोगी सिंचाईको लागि पक्की कुलो निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ। गरुडाको सिंचाई प्रणालीको धरोहरको रूपमा रहेका भाँझ व्यारेज र चान्दी व्यारेजलाई खेत खेत सम्म पक्की कुलोको विस्तार गर्ने कार्यमा विशेष ध्यान दिइनेछ।
१०. अन्य क्षेत्रबाट यस नगरपालिकामा आउने प्लाष्टिकजन्य फोहोरलाई रोकथाम गरिने कार्यक्रम छ।
११. नगर भित्रका ठूला खोला तथा कुलोहरूमा सघन सरसफाई कार्यक्रम संचालन गरी सिंचाई प्रणालीलाई चुस्त दुरुस्त रूपमा राखिनेछ।

ख.उद्योग, व्यापार, व्यवसाय

१. विकासको मेरुदण्डको रूपमा रहेको उद्योग तथा कलकारखानाका लागि हाम्रो नगरपालिकाले पूर्वाधार, यातायात, सञ्चार, पर्याप्त जमिन लगायतका हरेक दृष्टिकोणले उपयुक्त रहेको हुँदा पर्याप्त औद्योगिक वातावरण प्रदान गर्नको लागि नगरपालिका ढूढ छ।
२. संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐनले दिएको अधिकारको अधिनमा रही सबै प्रकारका उद्योगहरूको व्यवस्थापनका लागि एकीकृत नीति तर्जुमा गरी उद्योगहरूलाई व्यवस्थित गरिनेछ। न्यूनतम १० जना नगरबासीलाई रोजगारी दिने उत्पादनमूलक उद्योगहरु चालु वर्षमा सुरु भएमा आगामी ३ वर्षसम्म लाग्ने व्यवसायिक करमा २० प्रतिशत छुट दिइनेछ। कम्तीमा ५० जना नेपाली नागरिकलाई रोजगारी दिने उत्पादनमूलक चालु उद्योगको नाममा रहेको जमिनमा लाग्ने एकीकृत सम्पत्ति करमा १५% छुट दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
३. अपाङ्गता भएका व्यक्तिले संचालन गरेको उद्योग/व्यवसायहरूमा तोकिएको करमा ५०% छुट दिइने नीति अवलम्बन गरिनेछ। उद्योगमैत्री वातावरण निर्माणका लागि नगरपालिकाले हरसम्भव प्रयास गर्नेछ। नगरपालिकाको नियमित बजेटबाट सञ्चालन गरिने विषयगत तालीमलाई एकीकृत अवधारणा अनुसार नियमित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ।

नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने तालिमहरूलाई सीपयुक्त र स्वरोजगारमूलक बनाउने गरी आगामी आ.व.मा न्यूनतम ५०० जना युवा/युवातीलाई स्वरोजगारमूलक तालिम प्रदान गरिनेछ ।

४. प्रत्येक बढाको खुला क्षेत्रमा “गरुडा उद्योग ग्राम” स्थापना गर्नको लागि प्राथमिकताका साथ आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
५. गरिवि निवारणका लागि लधुउद्धम विकास कार्यक्रम (MEDPA) संचालन लाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

ग. पर्यटन तथा संस्कृति :

१. चन्द्रपुर-गौर राजमार्ग अन्तर्गत् गरुडा नगरपालिकाको उत्तर दक्षिण प्रवेशद्वाराका २ स्थानहरु -विर्ता र जयनगर (चौकमा) आकर्षक “प्रवेशद्वार” निर्माण मार्फत पर्यटकहरूलाई नगरको फरकपन अनुभूति गराइनेछ । नगरको गौरवको रूपमा रहेको “गरुडा भ्यूटावर” को निर्माण गरिनेछ । ताल तथा पोखरीलाई संरक्षण र स्तरोउन्नती गरिनेछ । नगरभित्र रहेका अन्य पर्यटकीय तथा बनभोज स्थलहरूको स्तरोउन्नतीको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ । “गरुडा गार्डेन” निर्माणको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।
२. आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जना गर्न होटल व्यवसायीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
३. नगरस्तरीय भाषा, कला संस्कृति सम्बन्धी सम्पूर्ण क्रियाकलापहरूलाई व्यवस्थित गर्नको लागि आवश्यक संस्थागत व्यवस्था गरी उक्त संस्थाको समन्वयमा प्रवर्द्धनात्मक क्रियाकलापहरु संचालन गरिनेछ ।
४. मौलिक सिर्जनाका माध्यमद्वारा समाजका उपयोगी कृतिहरूको संरक्षण, विद्वानहरूको सम्मान र साहित्यिक गतिविधिहरूको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
५. समाजमा विद्यमान छाडा संस्कृति निरुत्साहित गर्दै मौलिक, हितकारी सांस्कृतिक मूल्य मान्यताको विकासका लागि विविध कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
६. नगर भित्रका उत्कृष्ट कलाकारहरु पुरस्कृत गर्ने, कलाको संरक्षण गर्ने लगायतका कामहरूलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ । नगरपालिका भित्र लुकेर रहेका प्रतिभाहरूको पहिचानको लागि विभिन्न प्रकारका मैत्रीपूर्ण प्रतिस्पर्धा गरी कला, साहित्य र सृजनाको संरक्षण र सम्बद्धन गरिनेछ ।
७. नगरपालिका भित्र रहेका ऐतिहासिका पुरातात्त्विक महत्वका सम्पदाहरूको अभिलेखिकरण, प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक रणनीति तय गरिनुका अतिरिक्त पर्यटकीय महत्वका विविध विषयहरूलाई समेटी वृत्त चित्र निर्माण लगायत अन्य माध्यमबाट प्रचारप्रसार गरिनेछ ।
८. नगर भित्रका आदिबासी, जनजाति, दलित, थारु लगायत अन्य लोपोन्मुख जातिका भाषा, धर्म र संस्कृति, ललितकलाको संरक्षणको लागि स्पष्ट नीतिको तर्जुमा गरिनुको साथै स्थानीय कला संस्कृतिलाई आर्थिक उत्पादनसँग जोड्ने कार्यक्रम तय गरिनेछ ।
९. नगर क्षेत्रभित्र वैवाहिक समारोह लगायत अन्य सामाजिक कार्यक्रमको लागि अत्याधुनिक भवन बनाउन अन्य निकायसँग सहकार्य गरी वा व्यवस्थापनको जिम्मा दिई निर्माणकार्य गराईने छ ।

घ. गरिबी न्यूनिकरण र सहकारी

१. ‘एक घर : एक बैंक/सहकारी खाता, एक महिला : एक बैंक/सहकारी खाता अभियान’ सञ्चालन गरी सरकारको आर्थिक/सामाजिक सहयोग सबै परिवारमा सिधै पुग्ने वातावरण मिलाइनेछ ।

२. “सामाजिक परिचालन कार्यक्रम” र स्थानीय विकास कोषको कार्यक्रमलाई पुनर्मूल्याङ्कन कार्यविधि निर्माण मार्फत प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाइनेछ । स्थानीय विकास कोषको रकमलाई यकिन सहित प्रभावकारिताको लेखजोखा गरी नयाँ सोचका साथ अगाडि बढाइनेछ ।
३. बैंकहरु संग समन्वय गरी खाताधारीहरुको विमाको व्यवस्था गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।

२. सामाजिक विकास क्षेत्र

क.शिक्षा :

१. शिक्षा नगर विकासको मेरुदण्ड हो भन्ने विषयलाई गम्भीरताका साथ अवलम्बन गर्दै ‘सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक र भौतिक सुधारः बालबालिका विद्यालय प्रवेशको पहिलो आधार’ भन्ने नाराका साथ समग्र शिक्षा प्रणालीको सुधारका लागि स्पष्ट दृष्टिकोण, प्रतिबद्धता र लगनशीलताका साथ अगाडि बढिनेछ । यस क्षेत्रको सुधारका लागि कुनै प्रकारका बहानाबाजी, निहीत स्वार्थ हाम्रा लागि स्वीकार्य हुने छैन । हचुवाका भरमा होइन स्थापित मान्यताको जगमा टेकेर प्रष्ट दृष्टिकोणका साथ आगामी आर्थिक वर्षमा शैक्षिक विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
२. शिक्षा प्रणालीलाई आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणको संवाहकको रूपमा विकास गर्नका लागि सबै तह एवं विधाको क्षेत्रमा समतामूलक पहुँचको सुनिश्चितता, गुणस्तरमा सुधार, अवल व्यवस्थापकीय क्षमताको विकास, सामुदायिक एवं संस्थागत विद्यालय बीचको भिन्नताको अन्त्य, असल अभ्यासहरुको आदान प्रदान, शिक्षा क्षेत्रका “आशा लाग्दा अभ्यास” र “प्रयास गरे परिवर्तन सम्भव छ” भन्ने मान्यता स्थापितका लागि शैक्षिक प्रणालीलाई जिम्मेवार, जवाफदेही, पारदर्शी, नतिजामुखी र उत्तरदायी बनाउदै नगरपालिकालाई शैक्षिक क्षेत्रको हबको रूपमा विकास गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण, समुदायको अपनत्व विकास, सघन र नियमित अनुगमन, समन्वयतात्मक प्रयास लगायत शिक्षा प्रणालीका स्थापित मान्यताका आधारमा शैक्षिक सुधारका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
३. नगरपालिकाको शिक्षा प्रणालीलाई विगतमा सिकिएका पाठहरुको आधारमा विद्यमान कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत सुधारलाई थप सुदृढ बनाउदै रणनीतिक ढंगले अगाडि बढाइनेछ । आगामी ३ वर्ष भित्र सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय बीचको दुरी समान गर्ने, सामुदायिक विद्यालयप्रति आकर्षक बढाउने रणनीति अवलम्बन गरिनेछ ।
४. संस्थागत विद्यालयद्वारा विद्यार्थीहरुलाई प्रदान गर्नुपर्ने छावृत्तिको कार्यलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गराइनेछ ।
५. लैङ्गिकमैत्री तथा बालमैत्री सिकाई प्रणालीको उपयुक्त रणनीति तय गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
६. सामुदायिक विद्यालयमा भौतिक पूर्वाधार, दरबन्दी मिलान, विद्यालय अनुगमन, दिवा खाजा, विद्यार्थी भर्ना अभियान, केही विद्यालयको विस्तृत योजना तयार पार्ने, सबै विद्यालयलाई पूर्णसरसफाईयुक्त, एकीकृत र नतिजामा आधारित अनुगमन योजनाको निर्माण, विद्यालयका शिक्षक, कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि लगायतका थप प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछन् ।
७. नगरपालिका भित्र संचालनमा रहेको प्राविधिक शिक्षा अध्यापनका लागि नगर प्राविधिक हबको स्थापनाको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।

६. भौतिक पूर्वाधारयुक्त विद्यालयहरुमा प्राविधिक-शिक्षा अध्ययन-अध्यापनको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
७. महत्वपूर्ण बज्जिका लगायत स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गरिने छ ।
८. कार्यपालिकाको निर्णयानुसार समायोजना भएका सामुदायिक विद्यालयको भौतिक सम्पत्ति व्यवस्थापनलाई उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनमा लगिनेछ ।
९. टिनका छाना भएका सामुदायिक विद्यालयहरुमा क्रमशः “फल्स सिलिङ्ग” राख्ने व्यवस्था आधारभूत तहबाट सुरु गरी विद्यार्थीहरुलाई टिनको प्रत्यक्ष छानामुनी बस्नु पर्ने बाध्यताको अन्त्य गरिनेछ ।
१०. नगरभित्रका सामुदायिक क्याम्पसहरुको संस्थागत विकास र स्तरोउन्नतीका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

ख. स्वास्थ्य :

१. ‘स्वस्थ नगरबासी : समृद्ध नगर’ भन्ने नाराका साथ गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने कार्यमा नगर सरकार क्रियाशील रहनेछ । गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा रहेका विद्यमान चुनौतीहरुलाई न्यूनीकरण गर्न, सेवा प्रदायक संस्थाहरुको व्यवस्थापकीय प्रणाली सुदृढ गराउन, नेपाल सरकारबाट प्राप्त स-सर्त कार्यक्रमको अझे प्रभावकारी तवरले कार्यान्वयन गर्न, आयुर्वेद औषधालयको स्थापनाको लागि पहल गरिने, प्रजनन स्वास्थ्य सेवामा पहुँच अभिवृद्धि, निजी तथा सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरुको नियमन, महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम, बालस्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रम, औषधी तथा उपकरण आपूर्ति, स्वास्थ्य वीमा कार्यक्रम, आमा सुरक्षा कार्यक्रम, राष्ट्रिय खोप तथा विशेष खोप, भिटामिन तथा जुकाको औषधी लगायतका राष्ट्रिय स्तरका कार्यक्रमहरु प्रभावकारी कार्यान्वयन सहित नगरपालिकाको समग्र स्वास्थ्य प्रणालीको सुधारका लागि प्राथमिकता निर्धारण गरी छुट्टै नगर स्वास्थ्य नीति तर्जुमा गरी अगाडि बढाइनेछ । स्वास्थ्य संस्थाहरुको पूर्वाधार विकासमा सहयोग पुर्याउने गरी बजेट व्यवस्था गरिनेछ भने सहरी स्वास्थ्य क्लिनिकहरुलाई व्यवस्थित गर्नको लागि आवश्यक रणनीति तय गरिनेछ ।
२. उमेर पुगेका महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुलाई नेपाल सरकारले प्रदान गर्ने रकममा केही रकम थप गरी “सुनौलो अवकाश योजना” लागू गरि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ भने बाँकी रहेका महिला स्वयंसेविकाको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । साथै उत्कृष्ट कार्य गर्ने महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका, स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्यकर्मीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
३. मदिरा र सुर्तिजन्य पदार्थको उत्पादन, सेवन, आयात र बिक्री वितरण गर्ने कार्यलाई कार्यविधि अनुसार व्यवस्थित गरिनेछ । शैक्षिक संस्थाहरुमा ध्यान र योग शिक्षा कार्यान्वयनका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
४. स्वास्थ्य संस्थाहरुको सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन भौतिक पूर्वाधार सहितको कार्यक्रम संचालनमा ल्याइनेछ ।
५. नगरपालिका भित्र रहेका स्वास्थ्य चौकीहरुमा मासिक रूपमा आलोपालो गरी विशेषज्ञ चिकित्सकहरुको व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
६. गरुडा जनस्वास्थ्य प्रयोगशालालाई थप व्यवस्थित गर्ने तथा वर्धिङ्ग सेन्टरहरुको स्तरोउन्नती गरिनेछ र गरुडा स्वास्थ्य चौकी र रघुनाथपुर स्वास्थ्य चौकी समेतबाट वर्धिङ्ग सेन्टर सेवा विस्तारको लागि भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गरिनेछ । नगर क्षेत्रभित्रका

महिलाहरुको लागि प्रजनन स्वास्थ्य रुग्णता (पाठेघरको भि.आइ.ए.जाँच) कार्यक्रम सबै वडाहरुमा संचालनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

ग. खानेपानी तथा सरसफाई

१. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, उपभोक्ता समिति र स्थानीय नागरिकको सहभागिता, लागत साझेदारीमा खानेपानी तथा सरसफाईको सेवा क्षेत्र विस्तार र विश्व बैड़को सहयोगमा सेवा स्तर वृद्धिका लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि वढानुका साथै प्रशोधन केन्द्र सहितको ढल निर्माण योजनाको कार्य आगाडी बढाइनेछ । आर्थिक वर्ष २०७९/०८० लाई सरसफाई वर्ष घोषणा गरी अभियानात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । खानेपानी प्रदाय संस्थाहरु र सम्बन्धित वडा कार्यालयहरु बीच सघन समन्वयको कामलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
२. सबैलाई स्वच्छ खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउनको लागि “एक घर-एक धारा वा कल” को कार्यक्रमलाई खानेपानी संस्था, प्रदेश तथा संघीय सरकारसँगको समन्वयमा अगाडि बढाइनेछ । हैण्डपाईपबाट समेत खानेपानीको व्यवस्थापन गरिने छ ।
३. खानेपानी योजना सुरु नभएका वडाहरुमा सह-लगानी खानेपानीका योजनाहरु संचालन गर्न संघीय सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ । साथै अन्य वडाहरुमा क्षेत्र विस्तारका लागि समेत आवश्यक सहयोग र पहल गरिनेछ ।
४. पवित्र सुन्दर हरीत समृद्ध गरुडाको नारा अनुसार यस नगरको फोहर व्यवस्थापन का लागि विश्व बैड़ (World Bank) को सहयोगमा आधुनिक फोहर प्रसोधन केन्द्रको निर्माण कार्य अगाडी बढाइने छ ।

घ. लैंड्रिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

१. महिला, बालबालिका तथा फरक क्षमता भएकाहरुसँग सम्बन्धित चेतनामूलक प्रचारप्रसार तथा सामाग्री उत्पादन, प्रकाशन, प्रशासन र वितरण गरिनेछ । सञ्चार माध्यमसँगको सह-कार्यमा लैंड्रिक क्षमता सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्न रेडियो जिङ्गल उत्पादन तथा प्रसारण, पोष्टर, होर्डिङ बोर्ड राख्ने जस्ता कार्य गरिनेछ । महिलामाथि हुने हिंसा न्यूनीकरणका लागि अभियान संचालन गरिनेछ । किशोरीको बहुआयामिक विकास, लैंड्रिकतामा आधारित हिंसा, प्रजनन स्वास्थ्य र बाल अधिकार प्रवर्द्धन अन्तर्गत तालिमको व्यवस्था गरिनेछ । साथै जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२. एकल महिलाको नाममा संचालित व्यवसाय र सम्पत्ति करमा १५ प्रतिशत छुट उपलब्ध गराइनेछ ।
३. पूर्ण अशक्त, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पुनर्स्थापना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिमैत्री भौतिक संरचना निर्माणको पहल गरिनेछ । जनप्रतिनिधिहरुलाई लैंड्रिक समानता, महिला सशक्तिकरण, लैंड्रिक हिंसा निवारण तथा बालअधिकार सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
४. बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमलाई विशेष अभियानका साथ संचालन गरिनेछ । सार्वजनिक जग्गाको व्यवस्थापन गरी यसै आर्थिक वर्षदेखि केही वडामा बाल उद्यान निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।

५. बालबालिकाको चौतर्फी विकासका लागि र प्रतिभावान बालबालिकाको पहिचान र प्रोत्साहनका लागि विविध कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । त्यसैगरी बालश्रम, बाल विवाह न्यूनीकरणका लागि अभियानात्मक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
६. जातीय विभेद न्यूनीकरण र समतामूलक समाज निर्माणका लागि अभियानात्मक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
७. किशोर किशोरीहरूलाई साथी शिक्षा (Peer Education), प्रजनन स्वास्थ्य र यौनसम्बन्धी विषयहरूमा चेतना अभिवृद्धि गरी सभ्य र सुरक्षित व्यवहार प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ । समावेशी विकासका सम्बन्धमा संविधान प्रदत्त हकहरु तदारुपकताका साथ कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
८. नगर क्षेत्रभित्र आधुनिक “बाल उद्यान” निर्माण कार्यको थालनी गरिनेछ ।
९. नगर भित्रका विभिन्न दासंस्कार स्थलहरूको स्तरोउन्नती तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१०. अपाङ्ग र फरक क्षमता भएकालाई मनोबल उच्च बनाउने कार्यक्रम ल्याइनेछ ।

ड. युवा, खेलकुद तथा कला

१. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नगरको प्रतिष्ठा बढाउन योगदान पुऱ्याउने युवा र युवाको क्षेत्रमा उत्कृष्ट काम गर्ने संस्थालाई सम्मान एवं पुरस्कृत गरिनेछ । युवाहरुको क्षमता प्रष्टुटनका लागि युवा परिचालन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । प्रत्येक वडाका युवाहरुलाई सीपमूलक तालिम प्रदान गरिनेछ । युवा केन्द्रित लैज़िक समानता र सशक्तिकरण, लागुऔषध दुर्घासन, सकारात्मक सोंच, मनोसामाजिक परामर्श जस्ता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवा उद्यमशीलता अनुसन्धानमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवा प्रतिभा उद्यमीको खोजी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । युवा उद्यमी केन्द्र स्थापनाको लागि अध्ययन गरिनेछ । युवाको साहस, सिर्जनशीलता, आत्मविश्वास, उद्यमशीलताको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै शिक्षित, सीपयुक्त, अनुशासित र उद्यमशील युवा शक्तिलाई नगरको मानवीय पूँजीको रूपमा स्वीकार गर्दै नगरको समग्र विकासमा परिचालन गरिनेछ ।
२. खेलकुद, सामाजिक विकास, वातावरण संरक्षण विपत, प्रकोप व्यवस्थापन सामाजिक तथा आर्थिक रूपान्तरणलगायतका क्षेत्रमा स्वयंसेवकको रूपमा युवाहरु परिचालन गरिनेछ । स्वयंसेवक परिचालन र व्यवस्थापन कार्यविधि तयार पारी स्वयंसेवक दस्ता खडा गरिनेछ । हरेक स्वयंसेवक दस्ता मार्फत नैतिकता नागरिक गुण एवं अनुशासनको विकास गर्ने मुलुक र नगरप्रति दायित्वबोध गराउने तथा श्रमको सम्मान गर्ने अभियानात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

३. पूर्वाधार तथा शहरी विकास क्षेत्र :

क. वस्ती विकास, आवास तथा भवन निर्माण :

१. नगरमा उपलब्ध सीमित आर्थिक, सामाजिक, भौतिक र पूर्वाधारका सेवाहरुमा तीव्र बसाईसराईका कारणले निरन्तर थप चाप परिरहेको छ । नगरको योजनाबद्ध विकास मार्फत स्वच्छ, सुरक्षित र सम्झौत र पहिचानयुक्त नगरको रूपमा विकास गरी नगरबासीहरुको माग अनुसार सर्वसुलभ, भरपर्दो, गुणस्तरीय सहरी सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराई नगरबासीहरुको जीवन स्तरमा सुधार ल्याउनको लागि राष्ट्रिय तथा

अन्तर्राष्ट्रिय दातृनिकायहरुको समन्वयमा समेत कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । भू-उपयोग नीति २०७२ एवं राष्ट्रिय भू-उपयोग आयोजनाबाट तयार पारिएको योजनालाई कार्यान्वयन गर्नको लागि आगामी आर्थिक वर्षमा आवश्यक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरी कार्य संचालन गरिनेछ । उपर्युक्त स्थानमा ल्याण्ड पुलिङ्गको अवधारणा अनुसार कामको थालनी गरिनेछ ।

२. भवन निर्माण मापदण्ड २०७४ लाई कडाईका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । सिकर्मी र डकर्मीहरुलाई भवन निर्माण प्रविधि र भवन संहिता सम्बन्धी तालीम दिई दक्ष बनाइनेछ । किफायती आवासका नमूना नक्साहरु तयार पारी नगरबासीलाई उपलब्ध गराइनेछ । सार्वजनिक-साभेदारी नीतिको अवधारणा अनुसार एकीकृत आवास निर्माणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
३. नगर भित्रका भूमिहीन, अव्यवस्थित बसोबासी र सुकुम्बासीलाई सुरक्षित बसोबासको लागि सामूहिक आवास निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
४. आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा नयाँ पक्की सडक निर्माणको अलावा पुराना जीर्ण सडकको मर्मत सुधारलाई विशेष महत्व दिइनेछ । पक्की सडक निर्माण कार्यमा लागत साभेदारीको अवधारणालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५. नगरपालिका भित्र रहेका सडकहरुको डिजिटल प्रविधिमा आधारित Road Inventory लाई आगामी आर्थिक वर्षमा नै सम्पन्न गरी सर्वसाधारणको जानकारीको लागि उपलब्ध गराइनेछ । तयार भएको गरुडा रिङ्ग रोडको विस्तृत परियोजना प्रस्ताव बमोजिम रिङ्ग रोड निर्माणको आवश्यक पहल गरिनेछ । नगरको विद्युत सेवालाई भरपर्दो र गुणस्तरीय बनाउनको लागि विद्युत प्राधिकरणसँग समन्वय गरी विद्युत पोल र ट्रान्समिटर जडान, सडक बत्ती, सोलर/टावर लाईट आदिको व्यवस्थापन लगायतका पूर्वाधारका निर्माणको कामलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।
६. गरुडा नगरलाई उज्यालो नगर बनाउन सोलार लाईट जडान कार्यलाई प्राथमिकताकासाथ निरन्तरता दिएको छ ।

ख. सडक, पुल तथा यातायात

१. सवारी दूर्घटना न्यूनीकरण, सडक सुरक्षा कार्ययोजना, सवारी दूर्घटना र सुरक्षित यात्रासँग सम्बन्धित सचेतनामूलक कार्यक्रमहरु अभियानका रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । मुख्य राजमार्गमा ट्रिपरबाट हुने दूर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्नका लागि सरोकारवालासँग छलफल गरी उपर्युक्त रणनीति अपनाइनेछ । ट्राफिक प्रहरीसँगको सहकार्यमा मुख्य-मुख्य बजार केन्द्रमा ट्राफिक संकेत चिन्हहरु निर्माण गरिनेछ । ट्राफिक सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यातायात कम्पनीहरुसँगको सहकार्यमा जथाभावी फोहोर फाल्ने कार्यको अन्त्य गरी सवारी साधनमा नै डष्टिविन राख्ने व्यवस्थाका लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ ।
२. छिमेकी नगरपालिका तथा गाउँपालिकाहरु सँग सहकार्य गरी गत विगत देखि यस नगरपालिकामा संचालनमा रहेका सार्वजनिक निजी साभेदारी ढाँचामा नगर बस संचालन र व्यवस्थापनलाई प्रभावकारि बनाउन नगर स्तरीय नगर प्रमुख ज्यूको अध्यक्षतामा समिति गठन गरी कार्यविधि तयार गरि प्रभावकारि रूपमा संचालन गरिनेछ ।

ग. सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि

१. नगर भित्रका सामुदायिक रेडियोहरुको साथै सञ्चारकर्मीहरुको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । स्थानीय सञ्चार माध्यमहरुको कार्यसम्पादन र प्रभावकारिताको आधारमा साझेदारीको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
२. जनताको सु-सूचित हुन पाउने सूचनाको हकको प्रत्याभूति गर्न सार्वजनिक सुनुवाई, मुख्यपत्र प्रकाशन, जनता सँग जनप्रतिनिधि लगायतका रेडियो कार्यक्रम, सार्वजनिक परीक्षण, कार्यालयबाट सम्पादित कार्यहरुको चौमासिक सार्वजनिकीकरण गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
३. सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित तालिम, सेमिनार, लगायतका प्रवर्द्धनात्मक विषयहरुलाई सरोकारवाला निकायहरुसँग समन्वयन गरी संचालन गरिनेछ ।
४. सञ्चार क्षेत्रको संस्थागत विकासका लागि रौतहट पत्रकार महासंघ गरुडाको भवनलाई प्रभावकारी बनाउन पहल गरिने छ ।
५. नगरपालिकाको विकास निर्माण, सुशासन, सेवा प्रवाह, सामाजिक सचेतना लगायतका विषयमा कलम चलाउने संचारकर्मी र मिडिया हाउसहरुलाई पुरस्कृत गर्नको लागि “उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार अक्षय कोष” स्थापना गरी वार्षिक रूपमा पुरस्कृत गरिनेछ । “लेस पेपर” को अवधारणा अवलम्बन गर्दै “पेपर लेस” कार्यालय घोषणाका लागि पूर्वाधार खडा गरिनेछ ।
६. गरुडा नगरको प्रत्येक वाडामा Free Wifi Zone बनाउने कार्यलाई प्राथमिकताकासाथ अगाडि बढाइनेछ ।

४. वन, वातावरण तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको क्षेत्र

क. वन तथा जैविक विविधता

१. नगर क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक तथा निजी संरचनाहरुमा “वातावरण मैत्री स्थानीय शासन” (EFLG) का कार्यक्रमका सूचकहरु कार्यान्वयन गर्दै लिगिनेछ । वातावरण संरक्षण र शहरी सौन्दर्यको प्रवर्द्धन गर्दै विभिन्न स्थानका “खुला क्षेत्र” लाई मनोरञ्जनात्मक स्थलको रूपमा विकास गरिनेछ । स्थानीय नागरिकको संलग्नतामा न्यूनतम आधारभूत र क्रमशः उच्चस्तरका सूचकहरु निर्धारण गरी वातावरणमैत्री विकास र स्वच्छ वातावरणको कार्यकलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
२. स्थानीय नागरिकलाई परिवर्तित जलवायु असन्तुलनको जीवनशैली, उत्पादन र उपभोग पद्धतिको अभ्यास गर्न आवश्यक ज्ञान, सीप, क्षमता अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । खाली, सार्वजनिक, बाँझो, पर्ति, नदी उकास र नदी किनार लगायतका जमिनमा “वृक्षारोपण” तथा “वन विस्तार कार्यक्रम” संचालन गरिनेछ । सामुदायिक वनसँगको सहकार्यमा “नर्सरीको स्थापना, स्तरोउन्नती” लगायतका कामहरु संचालन गरी नगरको आवश्यकता अनुसारका विरुद्धहरुको उत्पादन गरिनेछ ।
३. सार्वजनिक जग्गा, सामुदायिक र सरकारी वनमा उत्पादन, रोजगारी सिर्जना, स्थानीय कच्चा पदार्थको आपूर्तिमा सहयोग पुर्याउने गरी वृक्षारोपण तथा सामुहिक खेती प्रणाली नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
४. सार्वजनिक ऐलानितथा पर्ति जग्गा संरक्षण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

ख. वातावरण व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

१. “ग्रीन गरुडा, क्लिन गरुडा भन्ने नाराका साथ सुरुवात गरिने हरियाली प्रवर्द्धन अभियानलाई प्रत्येक टोल विकास संस्था मार्फत बस्तीस्तरसम्म पुऱ्याइनेछ । हरियाली प्रवर्द्धनमा पुऱ्याएको योगदानका आधारमा टोल विकास संस्थालाई पुरस्कृत गरिनेछ । गैरसरकारी संस्था, टोल विकास संस्था, आमा समूह, युवा क्लब लगायतका सामाजिक संघ संस्थाहरुलाई शहरी सुन्दरता अभिवृद्धि कार्यक्रममा सहभागी बनाइनेछ ।
२. बस्ती स्तरका सडकहरुमा कालोपत्रे गर्दा हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई टेवा पुर्याउने गरी वृक्षरोपण कार्यक्रमलाई समेत लागत स्टिमेटमा समावेश गरी योजना सम्झौता गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
३. ३६५ दिने सरसफाई अभियानलाई निरन्तरता दिन उत्प्रेरित गरिनेछ । सफा शहरका सूचकहरुमा आधारित रही सरसफाईका क्रियाकलापहरु अगाडि बढाइनेछ ।
४. गरुडा “ग्रीन बेल्ट” को रूपमा विकास गरिनेछ ।

ग..महामारी तथा विपद् व्यवस्थापन

१. आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा दमकललाई प्रभावकारी संचालनमा ल्याउन फायर म्यानको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ । नगर प्रमुख विपद् व्यवस्थापन कोषमा थप रकम जम्मा गर्नको लागि सहयोगीहरुलाई आव्हान गरिनेछ भने उक्त रकमको परिचालनलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ । विपद् व्यवस्थापन गर्ने पूर्वतयारी सम्बन्धी विविध कार्यहरु संचालन गरिनेछ ।
२. नगर भित्र देखिन सक्ने विपद् पूर्वतयारी, विपत व्यवस्थापन, क्षति न्यूनीकरण लगायतका विषयहरुलाई समेटी पूर्व तयारी रणनीति तय गरिनेछ ।
३. बाढी, आगलगी, हावाहुरी तथा डुवान लगायतका विपद् कार्यलाई व्यवस्थित गर्नको लागि स्पष्ट मापदण्ड, कार्यविधि, सघन समन्वय लगायत अन्य उपायहरुको अवलम्बन गरिनेछ भने नदी कटानको क्षेत्र व्यवस्थापन आवश्यक रणनीति तय गरिनेछ ।

५. सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्था

क. स्थानीय नीति, ऐन तथा सुशासन

१. नगरपालिकालाई आवश्यक कानून निर्माण गरिने छ ।
२. भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी भू-उपयोग नीतिले अंगिकार गरेका प्रावधान अनुसार औद्योगिक, आवासीय, कृषि, मनोरञ्जन, वन उद्यान लगायतका क्षेत्रहरु तेकिनेछ । नगरपालिकाभित्र रहेका ऐलानी, पर्टी र सार्वजनिक जग्गाको नक्साङ्कन र सिमाङ्कन गरी संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि उपयुक्त कार्ययोजनाका साथ काम सुरु गरिनेछ । भू-उपयोग नीति २०७२ ले निर्दिष्ट गरे अनुसारको भू-उपयोग योजना निर्माण गर्न चालु आर्थिक वर्षमा कार्य प्रारम्भ गरी आगामी आर्थिक वर्षमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । घर जग्गाको विक्री वितरणलाई वैज्ञानिक रूपमा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
३. अतिक्रमित तथा अन्य सरकारी/सार्वजनिक जमिनको लगत संकलन तथा तारबार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । अतिक्रमित सार्वजनिक जग्गाको पहिचान गरी पुनः सार्वजनिकीकरण गर्न सबैको सहयोग लिइनेछ ।

ख. सङ्गठनात्मक विकास तथा सेवा प्रवाह

१. नगरपालिकाको मुख्य प्रशासनिक भवन, अतिथि गृह, सभाहल निर्माण कार्यलाई अगामी आ.व.मा अगाडि बढाइनेछ । अब बन्ने नगरपालिकाको प्रशासनिक भवनलाई “मिनी सिंहदरवार” र भविष्यको उपमहानगरको मुख्यालय रहने गरी आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण गरी सुविधा सम्पन्न अत्याधुनिक प्रशासनिक केन्द्रको रूपमा विकास गरिनुका साथै आधुनिक बौचा, विद्युतीय पुस्तकालय, एटिएम, बैंकको एकटेन्सन काउन्टर लगायतका सुविधाहरु उपलब्ध गराई एकद्वार प्रणाली मार्फत सेवा पुर्याउने गरि कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।
२. कर्मचारीहरुलाई कार्य सम्पादनका स्पष्ट मापन योग्य सूचक सहितको “कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली” निर्माण गरी कर्मचारीलाई प्रोत्साहित गर्न अतिरिक्त सेवा र समयको आधारमा सुविधा प्रदान गरिनेछ । नगरपालिकामा उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ । यस नगरपालिकामा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरुको हकमा राम्रो कार्य सम्पादन गरेका, अनुशासित, कार्यालयको कामकाज, सेवा ग्राहिलाई छिटो छ्हरितो सेवा दिने लगायत करार सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार सन्तोषजनक कार्यगर्ने कर्मचारिकोहकमा नगरप्रमुख ज्युको अध्यक्षतामा समिति गठन गरी म्याद थप तथा करार सम्झौता गरिने छ ।
३. स्थानीय शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम मार्फत विगत नौ वर्ष भन्दा बढी समय देखी अनवरत रूपमा यस नगर पालिकामा सामाजिक परिचालक तथा कार्यालय सहायक पदमा रही कामकाज गर्दै आएका मध्ये करार सम्झौता वमोजिम संतोषजनक कामकाज गर्ने कर्मचारीहरुलाई उत्क कार्यक्रम अवधि थप भए सोही कार्यक्रममा निरन्तरता दिने र उत्क कार्यक्रमको अवधि थप नभएको खण्डमा यस न.पा. बाट संचालित अन्य कार्यक्रम तथा योजनामा प्राथमिकताको आधारमा नगर प्रमुख ज्युको अध्यक्षतामा गठन हुने समितीको सिफारिसमा निरन्तरता वा कामकाजमा लगाईने छ ।
४. नगरपालिका वा सम्पूर्ण बडाहरुमा कम्प्यूटर प्रणालीबाट सेवा प्रवाह गर्ने कार्यलाई तीव्रता दिई स्वचालित बनाइने छ ।
५. नगरपालिकाको संगठन संरचना अध्ययन गरी नगर सरकारको आवश्यकता अनुसारको संगठनात्मक संरचनाको निर्माण गरिनेछ ।
६. विभिन्न स्थानमा रहेका सरकारी तथा सामुदायिक भवनहरुको रेकर्ड अद्यावधिक गरी अधिकतम प्रयोगमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
७. मोबाईल एप्लिकेशन निर्माण गरी नगर सरकारका आधारभूत सूचना, करका दर, फोहोरमैला सेवा शुल्क, फोहोर उठ्ने कार्यतालिका लगायतका अन्य समसामयिक सूचनाहरु उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
८. नगरपालिका कार्यालयलाई ISO Certificate प्राप्त गर्नका लागि चुस्त व्यवस्थापकीय प्रणालीको अवलम्बन, आवश्यक भौतिक पूर्वाधार एवं जनशक्ति विकास लगायत संगठन संरचनाको ढाँचा तयार पारी सोही अनुसार व्यवस्थापकीय प्रणालीको विकास गरिनेछ । नगरपालिका भित्रको दर्ता, चलानी तथा महत्वपूर्ण डकुमेन्टलाई दीर्घकालसम्म जोगाई राख्नका लागि अफिस Automation प्रणालीलाई चालु आर्थिक वर्षदेखि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
९. नगरपालिकामा विद्यमान जनशक्तिको लेखा परीक्षण सँगसँगै कार्यसम्पादनका स्पष्ट सूचक निर्माण गरी आगामी ३ वर्षमा नगरपालिकालाई “उत्कृष्टताको केन्द्र” (Center for Excellence) को रूपमा विकास गरिनेछ । सदाचार प्रवर्द्धन गर्न र भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापको अन्त्य गर्नको लागि भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापमा शुन्य सहनशीलता (Zero

- Tolerance) को नीति अवलम्बन गर्दै भ्रष्टाचार गर्ने र गराउने दुवैलाई कानूनको दायारमा ल्याइनेछ ।
१०. नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा र सुविधाहरूलाई क्रमशः डिजिटलाईजेशन गर्दै सेवा प्रवाहलाई सहज र पारदर्शी बनाईनेछ । नगर सरकारका निर्णय प्रक्रिया सरल, सहज र पारदर्शी बनाउदै काम पन्छाउने प्रणालीलाई पूर्ण रूपमा निरुत्साहित गर्दै नजितामुखी कार्यप्रणालीको विकास गरिनेछ ।
  ११. प्रचलित कानूनको अधिनमा रही नगर प्रहरीको भर्ना गरी नगरको नियमनकारी भूमिकालाई प्रभावकारी बनाइनेछ, भने बजार, बालश्रम, विद्यालय, व्यवसाय दर्ता र संचालन, मदिरा विक्री वितरण र सेवन, घर निर्माण, सार्वजनिक जग्गाको साँध, सीमाना, ईन्धन डिपो, होटल, दुध डेरी, मासु पसल, औषधी पसल लगायतका नागरिकको जनजीविकाससँग सम्बन्धित विषयहरूलाई प्रचलित कानूनको अधिनमा कडाईका साथ अनुगमन गरी स्थानीय सरकारको अनुभूति गराइनेछ ।
  १२. जनप्रतिनिधि, कर्मचारीलगायत नगरभित्रका विभिन्न जातजाति, भाषाभाषि, वर्ग, समुदायहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने सन्दर्भमा आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
  १३. नगर भित्र रहेका सुरक्षा निकायहरूको भौतिक पूर्वाधार, सवारी साधनको उपलब्धता, दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति व्यवस्थापन लगायत अन्य संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक रणनीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।
  १४. स्थानीय सुरक्षा निकाय र सरोकारवालाहरु बीच सुरक्षा व्यवस्थालाई सबल बनाउन आवश्यक अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
  १५. नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन र प्रचलित अन्य कानूनले निर्दिष्ट गरेको व्यवस्था अनुसार स्थानीय तह र सामुदायिक संघ संस्थाहरूलाई स्थानीय सरकारप्रति उत्तरदायी बन्नुपर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
  १६. नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसार नगरपालिकालाई प्रदत्त काम, कर्तव्य र अधिकारको सुव्यवस्थित रूपमा कार्यान्वयनमा रहेको छ । न्यायिक समितिको कामलाई वस्तुपरक बनाउन संस्थागत विकास गरिनेछ ।
  १७. विवाद समाधानका वैकल्पिक उपाय एवं मेलमिलाप सम्बन्धी विद्यमान प्रक्रियालाई थप स्पष्टता साथ अगाडी बढाइनेछ । नयाँ कानून, कार्यविधि, मापदण्डको अध्ययन अनुसन्धान एवं मस्यौदा तयार पारिनेछ । स्थानीय न्याय सम्पादन प्रकृयालाई छिटो छरितो र थप व्यवस्थित गरिनेछ ।

ग. श्रोत परिचालन

१. नगरबासीलाई कर तिर्नु बोझ नभई आफ्नो दायित्व र कर्तव्य हो भन्ने कुरा प्रत्याभूत गराउन कर प्रशासनका सर्वमान्य सिद्धान्तका आधारमा हरेक क्षेत्रमा प्रगतिशील कर प्रणालीको अवलम्बन गरिनेछ । करको दर भन्दा दायरालाई प्राथमिकता दिई सोही अनुसार करका नीतिहरु तय गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्षमा राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन गरी राजस्व परिचालनका थप स्रोतहरूको पहिचान गरिनेछ । सबै वडा कार्यालयमा अप्टिकल फाईवर जडान गरी राजस्व राजस्व प्रशासनलाई छिटो, छरितो, करदातामैत्री र सूचना प्रविधिमा आधारित बनाइनेछ ।
२. नेपाल सरकारको निर्णयानुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त घर बहाल कर संकलनको अधिकारलाई “संक्षिप्त मापदण्ड” जारी गरी “वृहत अभियान” का साथ संकलन गरिनेछ । यो कर लागू गर्दा जग्गाको मूल्यांकन र दरलाई सर्वसाधारणको हितलाई ध्यान दिएर निर्धारण गरिनेछ । साथै करका सर्वमान्य सिद्धान्त, कर लागू गरेका अन्य पालिकाहरूको

असल अभ्यास, विज्ञ एवं आमनगरबासीहरुको राय, परामर्शका आधारमा वैज्ञानिक र सामाजिक न्यायका सिद्धान्तका आधारमा प्रगतिशील ढाँचामा कर लगाईनेछ ।

३. नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसार प्राप्त अधिकारको अधिनमा रही माटो लगायतका नदीजन्य पदार्थ, हाटबजारलगायतका नगरपालिकाका सम्पत्तिको रूपमा रहेका राजस्वका स्रोतहरुको पहिचान गरी ठेक्का पट्टा लगाउने काम तोकिएको समयमै सम्पन्न गरिनेछ । सबैभन्दा धेरै कर दाखिला गर्ने करदातालाई “उत्कृष्ट करदाता”को रूपमा पुरस्कृत गरिनेछ । सबै आर्थिक तथा व्यापारिक क्रियाकलापहरूलाई करको दायरामा ल्याई आन्तरिक आम्दानीको दायरालाई फराकिलो बनाईनेछ ।

घ. योजना व्यवस्थापन

१. नगरबासीहरुका विकासका आकांक्षालाई पूरा गर्न एवं समृद्ध नगरको सपनालाई यथार्थतामा परिणत गर्न योजना प्रणालीको अहंम् भूमिका रहने विषयलाई आत्मसात गर्दै समग्र योजना तर्जुमा प्रणालीलाई यथार्थपरक, व्यवहारिक समुदायको अवनत्व रहने, टिकाउ र गुणस्तरीयता निर्माणको कार्यलाई सुनिश्चितताका साथ प्रोजेक्ट बैंकलाई परिस्कृत तवरले संचालन गरिनेछ । केन्द्रीय, प्रादेशिक, क्षेत्रगत र स्थानीय योजनावीच तादाम्यता कायम गरी नगरको सर्वाङ्गीण विकास र समृद्धिको स्पष्ट दृष्टिकोण सहितको “दीर्घकालिन योजना” निर्माण गरिनेछ ।
२. उक्त योजनामा स्वास्थ्य, खानेपानी, भौतिक पूर्वाधार लगायत नगर सरकारका सबै प्राथमिकताहरु समावेश गरिनेछ । नगरको समग्र विकासको खाका कोर्नको लागि नगर प्रमुख अध्यक्षतामा पाच सदस्यीय “नगर योजना आयोग” को गठन गरिनेछ । Think Tank को रूपमा विषय विज्ञहरुको Roster खडा गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा विभिन्न आयोजनामा छुट्टाइएको पूँजीगत खर्चको न्यूनतम ८० प्रतिशत रकम चैत्र मसान्त भित्र खर्च गर्ने सुनिश्चितताका लागि नगरपालिकाको आन्तरिक संयन्त्र परिचालन गरिनेछ । योजना अनुगमनको वार्षिक कार्यतालिका र सूचक निर्माण गरी परिणाम मुखी अनुगमनलाई प्राथमिकता दिइनेछ । योजनाहरुको अनुगमन प्रणालीमा स्थानीय सरोकारबालाहरुको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिनेछ ।

ड. विविध

१. गैरसरकारी संस्थाहरुले संचालन गर्ने सबै कार्यक्रमहरु नगरपालिकाको वार्षिक योजना क्रितावमा अनिवार्य रूपमा समावेश गरी नगरपालिकाको पूर्वस्वीकृती लिई नगरपालिकाले तोकेको वर्ग र क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ । गैरसरकारी संस्थालाई नगरपालिकाको विकास प्रक्रियामा सहयोगीको रूपमा योगदान गर्न सक्ने वातावरण निर्माण गर्ने र उनीहरुबाट पारदर्शी उत्तरदायी सेवा प्रवाह गराउन निर्देश गर्दै आवश्यक सहयोग पुऱ्याइनेछ ।
२. नगरपालिकाभित्र क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरुको प्रोफाईल तयार गरि गैरसरकारी संस्थाहरुको परिचालन, नियमन, अनुगमन, मूल्याङ्कन, सहजीकरणलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
३. नगरको समग्र विकासमा सबै क्षेत्र र समुदायकै बराबर दायित्व रहेको हुन्छ । स्वयंसेवी क्रियाकलाप संचालन गर्न गैरसरकारी संघ-संस्था, नागरिक समाज, निजी क्षेत्रहरु सक्रिय रहेका छन् । स्वयंसेवाको महत्वलाई समाज, टोल र बस्तीस्तरमा स्थापित गरी स्वयंसेवाको

- दायरालाई सामाजिक जीवनका अन्य आयामहरुमा विस्तार गरी समुदाय स्तरबाटै स्वयंसेवी क्रियाकलापहरु अगाडि बढाइनेछ ।
४. स्वयंसेवालाई व्यक्तिको जीवन पद्धतिको रूपमा विकास गर्ने सबै विद्यालय तथा शिक्षण संस्थालाई आह्वान गरी विद्यार्थीहरुमा स्वयंसेवी भावनाको विकास हुने प्रणालीको शुरुवात गरिनेछ । औपचारिक अध्ययनको अङ्गकै रूपमा स्वयंसेवालाई अङ्गिकार गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
  ५. स्वयंसेवाको क्षेत्रलाई फराकिलो र व्यवहारिक बनाउन नीतिगत खाका तयार गरिनेछ । राष्ट्र सेवाको रूपमा लामो अनुभव हासिल गर्नुभएका सम्मानित व्यक्तित्वहरुलाई स्वयंसेवकको रूपमा परिचालित हुने अवसर सिर्जना गरी उत्प्रेरित गरिनेछ । प्राविधिक, व्यवसायिक एवं व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुलाई समेत नगरको आवश्यकता अनुसार स्वःस्फूर्त परिचालित हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
  ६. आ.ब. २०८०/०८१ बाट सम्पूर्ण वडा कार्यालय मार्फत कर, पञ्जीकरण आदि सेवा अनलाईन मार्फत गरिने व्यवस्था गरिने छ ।
  ७. नगरपालिका तथा वडा कार्यालयबाट प्रदान गर्ने सेवा चुस्त दुरुस्त र सहज तुल्याइने छ ।
  ८. वडा स्तरबाट छनोट भई आएका योजना संचालनका लागि उपभोक्ता समितिलाई प्राथमिकता दिइनेछ, र त्यस्ता योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्न सम्बन्धित वडाले नियम अनुसारको उपभोक्ता समिति गठन गरी न.पा.ले तोकेको समयाअवधिमा समझौता गरी सक्नु पर्ने छ ।
  ९. यस कार्यालयबाट अवकास भएका र अवकास हुने कर्मचारीहरुको निवृत्तिभरण सुविधा तथा उपदान प्रदान गर्न आवश्यक न.पा.को क्षमता अनुसारको रकम विनियोजन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
  १०. ठूला विकास आयोजनाका लागि पहल : नगरपालिकाले आफ्नै स्रोतबाट निर्माण गर्न नसक्ने ठूला आयोजना निर्माणका लागि यस क्षेत्रका प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा सदस्यज्यूहरुका साथै संघीय र प्रदेश सरकार लगायत अन्य निकायलाई आग्रह गरिने छ ।
  ११. नगर क्षेत्रमा डि.पि.आर. प्रस्ताव तयार हुने क्रममा रहेका महत्वपूर्ण आयोजनाहरु निम्नानुसार रहेका छन् : एकीकृत ढल निकास योजना, गरुडा रिंग रोड, सहरी तथा ग्रामिण मुल सडक ३० किलो मिटर तयार गरिनेछ, गरुडा बसपार्क निर्माण, विभिन्न परियोजनका लागि अत्याधुनिक भवन, फोहर व्यवस्थापनको लागि फोहर प्रशोधन निर्माण, खेलकुद मैदान संगै मूलसडक छेउमा पसल भवन, मुख्य पोखरीहरु जिर्णोधार गर्ने कार्य तथा मुख्यराजमार्गको छेउमा दुवै तर्फ ड्रेनेज निर्माण गर्ने कार्य लगायत अन्य महत्वपूर्ण पूर्वाधार तथा अन्य कार्य ।
  १२. प्रस्तावित आयोजनाहरु : एकीकृत सडक विकास आयोजना, खानेपानी आयोजना, बसपार्क, फोहोरमैला प्रशोधन केन्द्र, खेल मैदान, कृषि उपज संकलन, प्रशोधन केन्द्र तथा कोल्ड स्टोर, लगायत रहेका छन् ।
  १३. विभिन्न नगरपालिका/गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरुले हाम्रो नगरपालिको अध्ययन भ्रमण गर्ने वातावरण तैयार गर्ने कार्यक्रम राखिएको छ ।
  १४. गरुडा अस्पताल परीसरमा रहेको शवगृहलाई व्यवस्थीत गर्ने पहल गर्ने छ ।
  १५. सोलार लाइट जडान कार्य लाई प्रथमिकताका साथ अगाडी बढाइने छ ।

अन्त्यमा,

आदरणीय महानुभावहरु !

प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम गरुडालाई समृद्ध बनाउने मार्ग दर्शक दस्तावेज हो । नगरलाई समृद्ध बनाउन सबै नगरबासीको आ-आफ्नो ठाउँमा उत्तिकै महत्वपूर्ण भूमिका छ । यो नीति तथा कार्यक्रम सरकारी, गैरसरकारी, निजी, सहकारी लगायत विकासका सबै साभेदार वा पक्षधरको लागि मार्ग चित्र हो । रौतहटको केन्द्रमा रहेको यस नगरपालिकालाई विकासका दृष्टिकोणले नमूना बनाउन हामीहरु दत्तचित्त भएर लागेका छौं । नगरको विकास सबैको विकास हो । यसैले विकास/निर्माणका काममा आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग पुर्याउन र रचनात्मक सुझाव, सल्लाह दिन हामी नगरबासीलाई हार्दिक आग्रह गर्दछौं । हामीले नगरबासीबाट प्राप्त रचनात्मक सुझाव, सल्लाहलाई सधैं आत्मसाथ गर्नेछौं । विकास/निर्माणका काममा हामीहरु सबैको एउटै दृष्टिकोण हुनुपर्छ भन्नेमा हामीहरु दृढ छौं ।

प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सबैको सहकार्य र स्वामित्व अपरिहार्य छ । यसको सफल कार्यान्वयनका लागि सम्पूर्ण सरकारी निकायहरु, विभिन्न राजनीतिक दलहरु, विभिन्न संघ संगठनहरु, गैरसरकारी संस्थाहरु, निजी तथा सहकारी क्षेत्र लगायत सबैको सद्भावपूर्ण सहभागिता र सहयोग हुनेमा विश्वास व्यक्त गर्दै सम्मानित नगर सभाबाट रचनात्मक सुझाव सहित नीति तथा कार्यक्रम पारित हुनेछ ।

अन्त्यमा यस निति तथा कार्यक्रम तयार गर्न अहो रात्र खट्टने प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत उहाँको टिमलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि, नगरबासी, राजनीतिककर्मी, पत्रकारहरु, सुरक्षाकर्मी लगायत सम्पूर्ण सरोकारबाला प्रति सकारात्मक सहयोगको अपेक्षा सहित सबैमा हार्दिक धन्यवाद र आभार व्यक्त गर्दछु ।

मिति २०८०।०३।१०